

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie XP 1070/14 zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz I. N. kwotę 3.542,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 grudnia 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części, zasądził od I. N. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. kwotę 1.671,30 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nakazał pobrać od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi kwotę 178 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej od pozwu oraz nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 2.818 zł.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło po dokonaniu przez Sąd I instancji następujących ustaleń faktycznych:

Powód I. N. był pracownikiem (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. w okresie od 12 lutego 2007 roku do 14 sierpnia 2014 roku. Pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 12 (...). Ostatnio podstawę zatrudnienia powoda stanowiła umowa o pracę zawarta na czas nieokreślony w dniu 22 sierpnia 2011 roku. Miejscem wykonywania pracy powoda była Ł.. Powód otrzymywał wynagrodzenie zasadnicze w kwocie 1.675 złotych oraz świadczenia z tytułu podróży zagranicznych, według zasad wynikających z przepisów dotyczących podróży służbowych za granicą dla pracowników sfery budżetowej, przy czym wysokość diety niezależnie od kraju została ustalona na kwotę 42 Euro. W treści umowy o pracę znalazła się również klauzula, iż jeśli kierowca miał możliwość odbycia w podróży służbowej noclegu w przystosowanej do tego kabinie, to nie przysługuje mu ryczałt za nocleg.

Powód otrzymywał ryczałt za pracę w godzinach nadliczbowych – 210 złotych, ryczałt za pracę w godzinach nocnych – 30 złotych oraz ryczałt za czas dyżuru i czas zaliczany do dyżuru – 160 złotych.

Wynagrodzenie powoda liczone według zasad obowiązujących przy ustalaniu ekwiwalentu za urlop wynosiło 2.818 złotych brutto miesięcznie.

W pozwanej spółce obowiązywał regulamin wynagradzania. Na mocy jego postanowień w załączniku nr 1 określone zostały świadczenia przysługujące pracownikom z tytułu podróży służbowych – punkt V „Świadczenia z tytułu podróży służbowych”. Na mocy aneksu do regulaminu nr 1/2012 z dnia 16 stycznia 2012 roku, obowiązującego od dnia 1 lutego 2012 roku Załącznik nr 1 do Regulaminu wynagradzania stanowił, iż:

- co do zasady pracownikowi przysługuje zryczałtowana kwota, określana jako ryczałt, pokrywająca całość kosztów podróży służbowej w wysokości określonej przez pracodawcę odrębnie dla podróży krajowej i zagranicznej, która obejmuje pokrycie kosztów wyżywienia oraz noclegów, przejazdów i dojazdów organizowanych we własnym zakresie przez pracownika;
- dodatkowo – zwrot udokumentowanych wydatków, określonych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb(pkt. I).

Rozliczenie podróży dokonywane miało być w okresie 14 dni od jej zakończenia przez pracownika (pkt. V).

Wysokość zryczałtowanej kwoty pokrywającej całość kosztów zagranicznej podróży służbowej ustalona została na kwotę 42 Euro. Obejmowała ona dietę w kwocie nie niższej niż określona z tytułu podróży służbowej (pkt. XI).

W okresie do dnia 1 lutego 2012 roku kwestie rozliczeń z tytułu podróży służbowych były regulowane bezpośrednio w umowach o pracę.

W dniu 28 grudnia 2011 roku odbyło się spotkanie z kierowcami zatrudnionymi u pozwanej. Na tym spotkaniu kierowcy zostali powiadomieni o zmianie zasad rozliczania podróży służbowych. Powód był obecny na tym spotkaniu.

Po spotkaniu kierowcy podpisywali aneksy do umów o pracę, powód podpisał porozumienie w zakresie zmiany warunków pracy i płacy.

Na mocy porozumienia do umowy o pracę zawartego między stronami w dniu 1 lutego 2012 roku wynagrodzenie powoda miało składać się z wynagrodzenia zasadniczego – 1.800 złotych, ryczałtu za pracę w godzinach nadliczbowych – 210 złotych, ryczałtu za pracę w godzinach nocnych – 30 złotych, ryczałtu za czas dyżuru i czas zaliczany do dyżuru – 160 złotych.

Wprowadzono również do umowy o pracę postanowienie, na mocy którego świadczenia z tytułu podróży służbowych były powodowi wypłacane zgodnie z Regulaminem wynagradzania.

Powód, jak inni kierowcy zatrudnieni u pozwanej, z tytułu podróży służbowych otrzymywał ujednolicone świadczenie z tytułu zagranicznej podróży służbowej określone jako „dieta” w kwocie 42 Euro za każdą dobę podróży.

W spornym okresie powód odbywał podróże służbowe do Szwecji, Norwegii, Finlandii, Estonii, (...).

Podczas podróży służbowych powód odbywał noclegi w kabinie samochodu, którym podróżował. Noclegi w motelu lub hotelu były przewidziane tylko w wyjątkowych sytuacjach, kiedy była awaria ciężarówki. W spornym okresie takie sytuacje nie miały miejsca.

W dniu 28 maja 2013 roku strony dokonały ponownej modyfikacji umowy o pracę. Na mocy tego dokumentu ryczałt za pracę w godzinach nadliczbowych wzrósł do kwoty 240 złotych, zaś ryczałt za czas dyżuru i czas zaliczany do dyżuru wzrósł do 180 złotych. Pozostałe warunki umowy o pracę były bez zmian.

Na mocy porozumienia zawartego między stronami w dniu 25 lipca 2014 roku umowa o pracę powoda w pozwanej spółce uległa rozwiązaniu z dniem 14 sierpnia 2014 roku.

Sąd ustalił, iż od 12 listopada 2011 roku powód odbył 2 noclegi w Szwecji, w grudniu 2011 roku powód odbył 4 noclegi w Szwecji i 1 na Litwie, w styczniu 2012 roku powód odbył 5 noclegów w Niemczech, 8 w Szwecji, 6 na Litwie i 1 na W..

Łączna kwota należności powoda (uwzględniając zarzut przedawnienia) od 12 listopada 2011 roku do 31 stycznia 2012 roku wyniosła 3542,50 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał iż powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Sąd wskazał, iż podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie stanowiło, obok regulacji zawartej w Kodeksie pracy, unormowanie ustalone w przepisach ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1155 z późn. zm.). Art.2 tej ustawy stanowi, iż podróżą służbową jest każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu na polecenie pracodawcy przewozu drogowego poza miejscowość stanowiącą siedzibę pracodawcy, na rzecz którego kierowca wykonuje swoje obowiązki czy też poza inne miejsce prowadzenia działalności przez pracodawcę, w szczególności filie, przedstawicielstwa i oddziały albo wyjazdu poza taką miejscowość w celu wykonania przewozu drogowego.

W myśl postanowień art.21a powołanej ustawy kierowcy w podróży służbowej przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art.77⁵§ 3-5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku - Kodeks pracy.

Zgodnie z regulacją art.77⁵§3 k.p. określenie warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż wymieniony w §2 tego przepisu – czyli w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, winno być dokonane w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie

wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania.

W myśl art.77⁵§4 k.p. regulacje zawarte w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę nie mogą ustalać wysokości diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju, w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona w drodze rozporządzenia wydanego na podstawie art.77⁵§2 k.p. W przypadku zaś wstąpienia sytuacji, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, w zakresie należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową, pracownikowi przysługują świadczenia ustalone odpowiednio według przepisów, o których mowa w §2 – a więc w zależności od rodzaju odbywanej podróży – w kraju lub poza granicami kraju (§5). W §2 komentowanego przepisu zawarta została delegacja dla ministra właściwego do spraw pracy, aby określił on w drodze rozporządzenia, wysokość oraz warunki ustalania należności przysługujących pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Rozporządzenie to, w myśl postanowień przedmiotowej jednostki, powinno w szczególności określać wysokość diet, z uwzględnieniem czasu trwania podróży, a w przypadku podróży poza granicami kraju - walutę, w jakiej będzie ustalana dieta i limit na nocleg w poszczególnych państwach, a także warunki zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków.

Sąd dzieląc pogląd Sądu Najwyższego (wyrażony m.in. w uchwale z dnia 12 czerwca 2014 roku w sprawie II PZP 1/14 i wyroku z dnia 4 września 2014 roku w sprawie I PK 7/14, Lex nr 1515145) wskazał, iż w związku z treścią art.21a ustawy o czasie pracy kierowców, następuje pośrednie odesłanie również do art.77⁵§2 k.p., a w konsekwencji uznanie, że kierowcy przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie tego artykułu, chyba, że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę. W takim przypadku przepisy rozporządzenia wykonawczego wydanego na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art.77⁵§2 k.p. ustalają pewien minimalny standard, zaś akty niższej rangi mogą kształtować te stosunki indywidualnie, w sposób korzystniejszy, ale nie mniej korzystny.

Sąd wskazał, iż w wykonaniu zobowiązania ustawowego Minister Pracy i Polityki Społecznej wydał w dniu 19 grudnia 2002 roku rozporządzenie w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. z 2002 roku, nr 236, poz. 1991). Akt ten obowiązywał do 28 lutego 2013 roku. §2 ww. rozporządzenia stanowił, iż z tytułu podróży odbywanej w terminie i w państwie określonym przez pracodawcę pracownikowi przysługują diety oraz inne świadczenia, między innymi zwrot kosztów noclegów. Zgodnie z §4 rozporządzenia dieta przeznaczona była na pokrycie kosztów i inne drobne wydatki. Przysługiwała ona w wysokości określonej dla docelowego państwa podróży. Wysokość diet dla każdego z państw określona została w załączniku do rozporządzenia. §9 ust. 1 i 2 rozporządzenia stanowił zaś, iż za nocleg przysługiwał pracownikowi zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem, w granicach ustalonego na ten cel limitu określonego w załączniku do rozporządzenia. Jeśli zaś pracownik nie przedłożył rachunku, wówczas przysługuje mu ryczałt w wysokości 25% limitu. Przewidziane w tym przepisie było również, iż w uzasadnionych przypadkach pracodawca mógł wyrazić zgodę na zwrot kosztów za nocleg w hotelu, stwierdzonych rachunkiem, w wysokości przekraczającej limit wskazany w ust.1 (ust.3). Przepisów o zwrocie kosztów noclegu i ryczałcie za nocleg nie stosowało się w sytuacji zapewnienia przez pracodawcę lub stronę zagraniczną bezpłatnego noclegu (ust.4).

Omawiane rozporządzenie zostało zastąpione nowym – wydanym przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w dniu 29 stycznia 2013 roku w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. z 2013 roku, poz. 167 z późn. zm.), które weszło w życie w dniu 1 marca 2013 roku. Rozporządzenie z 2013 roku określało w §2, iż z tytułu podróży krajowej i zagranicznej, odbywanej w terminie i miejscu określonym przez pracodawcę, pracownikowi przysługują diety (punkt 1) oraz zwrot kosztów m. in. noclegów (punkt 2c).

Na mocy §13, stanowiącego odpowiednik §4 rozporządzenia z 2002 roku, dieta w podróży zagranicznej przeznaczona jest na pokrycie kosztów wyżywienia i inne drobne wydatki oraz jej wysokość określona została w załączniku do rozporządzenia.

W treści §16 wskazanego rozporządzenia z 2013 roku została uregulowana kwestia przysługiwania pracownikowi odbywającemu zagraniczną podróż służbową zwrotu kosztów noclegów i ryczałtów za noclegi. Zostały tu co do zasady powtórzone regulacje zawarte w rozporządzeniu z 2002 roku, zarówno o przysługiwaniu prawa do zwrotu kosztów noclegu, o wysokości ryczałtu za nocleg, a także o tym, iż ryczałt czy zwrot kosztów nie przysługuje, jeśli pracodawca lub strona zagraniczna zapewnia pracownikowi – kierowcy bezpłatny nocleg.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, iż przedmiot liczych analiz judykatury, w szczególności Sądu Najwyższego, stanowiła wykładnia użytego w cytowanych wyżej przepisach określenia „zapewnienie bezpłatnego noclegu” w zakresie interpretacji i dokonania wykładni czym jest bezpłatny nocleg. Obowiązkiem pracodawców zatrudniających kierowców w transporcie międzynarodowym jest zapewnienie pracownikowi bezpłatnego noclegu umożliwiającego odpowiednią regenerację sił, przy czym warunkiem tego nie spełnia miejsce do spania w kabinie pojazdu (nawet, gdy ma ono wysoki standard). Stanowisko takie stanowi ugruntowany już kierunek w orzecznictwie i nie pozostawia wątpliwości w tym zakresie.

W przedmiotowej sprawie sporny okres – od 12 listopada 2011 roku do 14 sierpnia 2014 roku – należy podzielić na dwa podokresy:

- od 12 listopada 2011 roku do 1 lutego 2012 roku;

- od 1 lutego 2012 roku do 14 sierpnia 2014 roku.

Okolicznością stanowiącą podstawę rozdzielenia jest fakt wejścia w życie postanowień zmieniających Regulamin wynagradzania w zakresie świadczeń z tytułu zagranicznych podróży służbowych.

W okresie do lutego 2012 roku w zakresie ryczałtów za nocleg w podróży służbowej obowiązywały powoda unormowania umowy o pracę łączącej strony. Na mocy porozumienia zmieniającego umowę o pracę powoda w zakresie warunków pracy i płacy zawartego w dniu 2 stycznia 2011 roku strony stosunku pracy wyłączyły prawo powoda do otrzymania ryczałtu za nocleg, w sytuacji, kiedy istniała możliwość odbycia go w przystosowanej do tego celu kabinie samochodu. W pozwanej spółce regułą było natomiast właśnie takie odbywanie noclegów przez kierowców. Sąd wskazał, iż regulację tę należy uznać za bezskuteczną. Jest ona bowiem mniej korzystna dla powoda od obowiązujących w tym okresie przepisów prawa. Na mocy art.77⁵§4 k.p. powód miał prawo do otrzymania świadczeń z tytułu podróży służbowych w wysokości nie niższej, niż określone to zostało w rozporządzeniu z 2002 roku. Regulacje w umowie o pracę, stanowiące o tym, iż ryczałt za nocleg nie należy się, ze względu na możliwość odbycia odpoczynku w kabinie samochodu są oczywiście mniej korzystne dla powoda. Dlatego też w ocenie Sądu w tym okresie stosować należy wobec powoda przepisy rozporządzenia z 2002 roku, regulującego należności z tytułu podróży służbowych. Powód bowiem nie mógł zostać pozbawiony prawa do otrzymania ryczałtu za nocleg w podróży służbowej za granicą, a minimum w tym zakresie zapewniał właśnie powołany akt prawny.

W okresie od 1 lutego 2012 roku obowiązywał w pozwanej spółce (...) wynagradzania w zmienionej wersji, który zapewniał wypłatę świadczeń z tytułu podróży służbowych. Na mocy postanowień tego Regulaminu pracownikowi co do zasady przysługiwała ryczałtowana kwota pokrywająca całość kosztów podróży służbowej – wyżywienia, noclegów, przejazdów i dojazdów. Należność ta została określona na kwotę 42 Euro. Ta suma obejmowała, na mocy postanowień Regulaminu, dietę w kwocie wyrażonej w art.77⁵§4 – nie niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz ryczałt za nocleg.

Sąd wskazał, iż pozwany pracodawca nie jest podmiotem publicznym, zatem miał on prawo do ukształtowania należności z tytułu podróży zagranicznych w sposób odmienny, niż zostało to dokonane w przepisach rozporządzenia

wykonawczego. Regulacje wewnętrzne natomiast musiały być nie mniej korzystne niż te, jakie zostały w tej materii zawarte w Kodeksie pracy. Ograniczenia wynikające z regulacji ustawowej dotyczą jedynie kwoty diety, zaś nie wskazują wysokości ryczałtu. Oznaczało to w praktyce, iż diety z tytułu podróży służbowej za granicą mogły być uregulowane na niższym poziomie niż zostało to dokonane w rozporządzeniu z 2002 roku, a później z 2013 roku, nie mogły być one jednak niższe niż diety ustalone w rozporządzeniu z tytułu podróży służbowej na terenie kraju, które wynosiły 23 złote na mocy rozporządzenia z 2002 roku, a później 30 złotych za dzień podróży.

Powód został zapoznany z treścią zmian dokonanych w Regulaminie wynagradzania. Zdaniem Sądu twierdzenie to znajduje poparcie w okoliczności, iż powód był obecny na spotkaniu, które odbyło się w grudniu 2011 roku, a którego przedmiotem były właśnie przedmiotowe zmiany w Regulaminie wynagradzania oraz fakt, że powód zawarł z pracodawcą w dniu 1 lutego 2012 roku porozumienie dostosowujące treść umowy o pracę do nowych postanowień Regulaminu. Świadczą o tym zeznania M. Z. i dokument w postaci listy obecności z ww. spotkania na które widnieje również podpis powoda.

Sąd nie miał zatem wątpliwości co do tego, iż po zawarciu porozumienia w dniu 1 lutego 2012 roku wolą stron było objęcie wskazaną kwotą wszelkich należności, jakie wynikały z odbywanych przez powoda w ramach stosunku pracy podróży służbowych.

Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w sprawie o analogicznym stanie prawnym, gdzie stwierdzono, iż kwota którą strony umówiły, obejmowała wyżywienie oraz ryczałty za noclegi. Suma minimalnej diety oraz ryczałtów, wynikająca z przepisów powszechnych była niższa niż 42 Euro (wyrok SN z dnia 13 sierpnia 2015 roku w sprawie II PK 241/14, Lex nr 2026878). Zatem w myśl przytoczonych przepisów i po przeanalizowaniu wyliczeń świadczeń wypłaconych przez pozwaną powodowi z tytułu podróży służbowych Sąd uznał, iż świadczenia wypłacone powodowi przez pracodawcę po dniu 1 lutego 2012 roku stanowiły równowartość diet i ryczałtów za nocleg w podróży służbowej, w wysokości nie niższej niż przewidywały to pozostające w mocy przepisy prawa pracy.

W konsekwencji Sąd Rejonowy, uwzględniając zarzut przedawnienia podniesiony przez stronę pozwaną przyznał powodowi część dochodzonej przez niego kwoty, obejmującej okres od 12 listopada 2011 roku do końca stycznia 2012 roku – był to okres, w którym Regulamin wynagradzania obowiązujący w pozwanej spółce stanowił, iż pracownikowi - kierowcy nie przysługuje ryczałt za nocleg w podróży służbowej, w sytuacji kiedy odpoczynek może być spełniony w przystosowanej do tego kabinie samochodu. Regulacja ta, jak to zostało wykazane, stała w sprzeczności z obowiązującymi przepisami prawa i w konsekwencji uznana została za bezskuteczną.

Należna powodowi kwota wynikała z niekwestionowanego przez stronę powodową, wyliczenia dokonanego przez pozwaną. Zważyć należy, iż powód nie zgadzał się z naliczoną kwotą, stwierdzając, iż pozwana przyjęła błędnie, że wyliczenia winny być z zastosowaniem kursu euro z dnia rozliczania delegacji. Powód bowiem w swoich obliczeniach przyjął kurs euro z dnia złożenia pozwu. Rozbieżność zatem wynikała z przyjętego przez strony odmiennego kursu waluty, z której przeliczano równowartość hipotetycznych należności powoda na złotówki. Ilość noclegów, ich daty i miejsca nie stanowiły elementu spornego między stronami.

Sąd uznał, iż jeśli delegacja miała być rozliczana w ciągu 14 dni od jej zakończenia – zgodnie z rozporządzeniem, a także od tego czasu liczyć należy wymagalność roszczenia o wypłacenie świadczeń należnych z tej delegacji, to dla obliczenia wysokości tych należności zastosować należy kurs walutowy z dnia wymagalności tych świadczeń. Jest to zgodne z regulacją zawartą w art.358§2 k.c. w zw. z art.300 k.p.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek Sąd zważył, iż stosownie do przepisu art. 481§1 k.c. w związku z art.300 k.p., stanowiącego – zgodnie z dyspozycją art.359§1 k.c. – formalne, ustawowe źródło odsetek, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, choćby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Istotne jest więc ustalenie momentu, w którym dłużnik opóźnił się ze spełnieniem świadczenia. Zgodnie z art.476 k.c. dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. Zgodnie zaś §13 ust. 3 rozporządzenia Ministra

Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju rozliczenie kosztów podróży jest dokonywane w walucie otrzymanej zaliczki, w walucie wymienialnej albo w walucie polskiej, w terminie 14 dni od dnia zakończenia podróży. Zobowiązanie pozwanego miało zatem charakter terminowy i stawało się wymagalne, a więc dłużnik popadał w opóźnienie, od dnia następnego po wyżej wymienionym terminie.

Sąd orzekł o odsetkach na rzecz powoda od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, gdyż dopiero w tym dniu pozwana pozyskała wiedzę o roszczeniu powoda.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono w oparciu o wyrażoną w art.100 zd. 1 k.p.c. zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów, zasądzając od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.671,30 zł. Powód dochodząc bowiem pierwotnie kwoty 49.500 złotych, przy zasądzonej 3.542,50 złotych wygrał proces w 7,2%. Koszty zastępstwa procesowego strony pozwanej wyniosły 1.800 zł (ustalone na podstawie §11 ust.1 punkt 2 w zw. z §6 punkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.). Należna zatem od powoda na rzecz pozwanego część kosztów stanowi kwotę – 1.671,30 złotych.

O kosztach sądowych w postaci nieuiszczonej przez powoda opłaty od pozwu Sąd orzekł na podstawie art.113 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2016 roku, poz. 623) w zw. z art. 100 k.p.c. W niniejszej sprawie na koszty sądowe składała się opłata od pozwu. Mając na uwadze wynik procesu Sąd nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 178 złotych z tytułu nieuiszczonej opłaty od pozwu.

Sąd nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty jednomiesięcznego wynagrodzenia powoda na podstawie art. 477² §1 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł pozwany.

Wyrok zaskarżył w części uwzględniającej powództwo (to jest co do zasądzonej kwoty 3.542,50 zł objętej rygiorem natychmiastowej wykonalności w zakresie kwoty 2.818 zł) oraz w części orzekającej o kosztach postępowania wnosząc o:

- 1) zmianę wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje,
- 2) orzeczenie o obowiązku zwrotu na rzecz pozwanego kwoty 2.818 zł wypłaconej powodowi na podstawie rygoru natychmiastowej wykonalności nadanego w punkcie 5 wyroku, na podstawie art.477²§1 k.p.c.

Skarżący wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego:

- 1) §9 ust.2 i 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 roku Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Dz.U. nr 236, poz.191 ze zm.) w zw. z art.77⁵§2 i §5 k.p. oraz art.2, art.20-22, art.32 i art.64 w zw. z art.31 ust.3 Konstytucji RP – przez niewłaściwe zastosowanie (bezpodstawne zastosowanie) w stanie faktycznym sprawy mimo uregulowania przez pozwanego kwestii zwrotu kosztów podróży w regulaminie wynagradzania i umowie o pracę, w tym ustalenia przez pracodawcę, iż ryczałt się nie należy w przypadku zapewnienia noclegu w kabinie pojazdu,
- 2) art.77⁵§4 k.p. przez błędną, rozszerzającą wykładnię polegającą na wywodzeniu z tego przepisu prawa do otrzymania świadczeń z tytułu podróży służbowych w wysokości nie niższej niż w rozporządzeniu z 2002 roku, gdy przepis ten odnosi się wyłącznie do minimalnej wysokości diety, a nie innych świadczeń z tytułu podróży służbowych,
- 3) art.77⁵§1-5 k.p. w zw. z art.2, art.20-22, art.32 i art.64 w zw. z art.31 ust.3 Konstytucji RP przez błędną wykładnię prowadzącą do ograniczenia praw pracodawcy w zakresie swobody kształtowania warunków zwrotu kosztów podróży

służbowych ponad ograniczenia wynikające wprost z ustawy, to jest wyłącznie art.77⁵§4 k.p. w zakresie wysokości diety,

4) art.21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o czasie pracy kierowcy (Dz.U. nr 92, poz.879 ze zm.) w zw. z art.2, art.20-22, art.32 i art.64 w zw. z art.31 ust.3 Konstytucji RP przez błędną, rozszerzającą wykładnię prowadzącą do wywodzenia z tego przepisu możliwości zastosowania do kierowców art.77⁵§2 k.p. i przepisów wydanych na podstawie zawartej w nim delegacji, mimo zawartego w art.21a ww. ustawy odwołania wyłączenie do art.77⁵§3-5 k.p,

5) art.9§2 k.p. i art.18§1-2 k.p. w zw. z art.21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o czasie pracy kierowcy (Dz.U. nr 92, poz.879 ze zm.) w zw. z art.2, art.20-22, art.32 i art.64 w zw. z art.31 ust.3 Konstytucji RP przez jego niewłaściwe zastosowanie (bezpodstawne zastosowanie) prowadzące do uznania nieważności wyłączenia przez strony w umowach o pracę prawa do ryczałtu za noclegi w przypadku odbywania go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu,

6) art.3 k.c. w zw. z art.300 k.p. i art.2 Konstytucji poprzez niewłaściwe zastosowanie (niezastosowanie) w stanie faktycznym niniejszej sprawy i złamanie zakazu działania prawa wstecz polegającego na zastosowaniu do stanu faktycznego sprawy wykładni przepisów §9 ust.2 i 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 roku Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Dz.U. nr 236, poz.1991 ze zm.) w zakresie noclegów kierowców, które odbywali w przystosowanej kabinie pojazdu, jaka nie obowiązywała w czasie nawiązania i trwania stosunku pracy łączącego strony oraz w czasie obowiązywania rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 roku,

7) art.8 Konstytucji RP przez niezastosowanie bezpośrednio przepisów Konstytucji RP i zaniechani przeprowadzenia oceny zgodności z Konstytucją RP przepisów objętych skargą konstytucyjną,

8) art.8 k.p. poprzez niewłaściwe zastosowanie (niezastosowanie) w stanie faktycznym sprawy, mimo że wypłacenie powodowi należności z tytułu ryczałtów za noclegi winno zostać ocenione z punktu widzenia nadużycia prawa, w szczególności z uwagi na fakt, że wypłata świadczeń z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowej nie może służyć wzbogaceniu pracownika, a takie wzbogacenie nastąpiłoby w świetle następujących okoliczności:

- niezgodnienia takiego świadczenia w łączącej strony umowie o pracę, na co wskazuje wykładnia przepisów obowiązujących w czasie zawierania umów o pracę, świadomość i wola stron, w szczególności jednoznaczny zapis o wyłączeniu prawa do tego świadczenia,
- braku faktycznego poniesienia przez pracownika kosztów noclegów,
- wypłaty powodowi świadczeń z tytułu podróży służbowych, także za okres do 31 stycznia 2012 roku w wyższej wysokości niż wynikająca z minimalnego standardu wyznaczonego przepisami wykonawczymi do art.77⁵§2 k.p. (dieta krajowa + ryczałt za nocleg),
- braku podstaw do nakładania na pracodawcę dodatkowych obowiązków ponad uprzednio uzgodnione przez strony, wyłącznie na podstawie nowej wykładni przepisów, dokonanej już po ich uchyleniu oraz po ustaniu łączącego strony stosunku pracy,
- niezgodności z Konstytucją RP samych regulacji prawnych obowiązujących w zakresie zwrotu pracownikom kosztów podróży służbowych przez naruszenie art.92 Konstytucji RP wynikających z art.2 Konstytucji, standardów państwa prawnego jak zasada zaufania do państwa, pewności prawa, a także zasada określoności przepisów prawa (niejasność przepisów określających zasady zwrotu kosztów podróży służbowych, w szczególności wobec kierowców), wynikających z art.20 i art.22 Konstytucji, zasad społecznej gospodarki rynkowej i swobody działalności gospodarczej (traktowanie według równej miary bez różnicowań dyskryminujących ani faworyzujących grupy pracowników), wynikającego z art.64 ust.1 i 2 Konstytucji, prawa do własności i innych praw majątkowych, podlegającym równej dla wszystkich ochronie prawnej, co jest przedmiotem skargi konstytucyjnej,

- działania pracodawcy w zaufaniu do stanowiska Państwowej Inspekcji Pracy, jednoznacznie negującego uprawnienia pracowników będących kierowcami do ryczałtów za noclegi, w sytuacji gdy mogli odbyć nocleg w przystosowanej do tego kabinie oraz aktualnej linii orzecznictwa sądowego.

W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik pozwanego podała, iż Sąd uwzględnił powództwo w zakresie roszczeń obejmujących okres do 31 stycznia 2012 roku z uwagi na uznanie za bezskuteczne obowiązujących wówczas u pozwanego regulacji (Regulamin wynagradzania i umowy o pracę) wyłączających prawo do ryczałtu za nocleg w przypadku odbywania go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu jako regulacji mniej korzystnej od obowiązujących w tym okresie przepisów prawa.

Według skarżącego dla oceny zasadności roszczeń powoda za okres do 31 stycznia 2012 roku kluczowa jest ocena kwestii zastosowania do pracowników zatrudnionych na stanowisku kierowców przepisów wydanych na podstawie art.77⁵§2 k.p. jako minimalnego standardu w rozumieniu art.9 ust.2 k.p. i art.18§1 k.p. z uwagi na wykładnię art.77⁵§2 k.p. i brak odesłania w art.21a ustawy o czasie pracy kierowców do art.77⁵§2 k.p. Podkreśliła, iż stanowisko Sądu Najwyższego w tej kwestii nie było jednolite. W ocenie pozwanego uznanie, że brak jest podstawy w art.21a ustawy o czasie pracy kierowców do stosowania do kierowców zatrudnionych poza sferą budżetową przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art.77⁵§2 k.p., przesądza o wykluczeniu możliwości stosowania tych przepisów, jako minimalnego standardu w rozumieniu art.9 ust.2 k.p. i art.18§1 k.p., a w konsekwencji prowadzi do uznania skuteczności odmiennych (w szczególności mniej korzystnych) regulacji aktów wewnętrznych pracodawcy czy postanowień umów o pracę – w stanie faktycznym sprawy skuteczności wyłączenia prawa do ryczałtu za nocleg w przypadku odbywania go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu.

Pełnomocnik pozwanego wskazała, iż istotna jest ocena zasadności roszczeń kierowców z tytułu ryczałtów za noclegi z punktu widzenia konstytucyjności przepis §9 ust.2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku (Dz.U. nr 236, poz.1991 ze zm.) w zw. z art.77⁵§2 k.p. Sąd pierwszej instancji przy rozpoznawaniu sprawy był zobowiązany art.8 Konstytucji RP do badania zgodności z Konstytucją RP kluczowych dla rozstrzygnięcia sprawy przepisów i wypowiedzenia się co do ich oceny z punktu widzenia zgodności z Konstytucją, a po przeprowadzeniu tej oceny do rozstrzygnięcia w zakresie ich zastosowania lub odmowy zastosowania.

Nadto podniosła, iż Sąd pomimo podniesionych zarzutów pominął w ogóle rozważenia roszczeń pozwu w punktu widzenia nadużycia prawa – art.8 k.p. Podała, że wszelkie wydatki związane z odbywaniem podróży nie mają służyć wzbogaceniu pracownika, powinny być związane z realnymi kosztami. Przyjęcie, że ryczałt należy się pracownikowi mimo, że miał zapewnione miejsce do noclegu i faktycznie z niego korzystał prowadzi do pewnego rodzaju wzbogacenia pracownika, co jest sprzeczne z zasadniczym celem rozporządzenia sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej z tytułu podróży służbowej oraz przepisów o zwolnieniach od podatku i składek ZUS. W efekcie ryczałt za noclegi przybiera formę dodatkowej gratyfikacji, wynagrodzenia, służąc wzbogaceniu pracownika. Dodatkowo świadczenia te nie zostały przewidziane przez strony w umowie, zostały w niej wyraźnie wyłączone.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i prowadzi do zmiany wyroku w zaskarżonej części.

W przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie istotnym dla rozpoznania sprawy. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazano ustalony stan faktyczny oraz przeprowadzono wywód wskazujący na motywy, którymi kierował się Sąd wydając zaskarżone orzeczenie, a poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne są prawidłowe i tym samym - dzieląc je w całości - Sąd drugiej instancji przyjmuje je za własne.

Trafność zarzutów apelacyjnych została potwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 roku w sprawie K 11/15 (Legalis nr 1532913).

Trybunał orzekł, iż:

1. art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 roku o czasie pracy kierowców (tekst jednolity Dz.U. z 2012 roku poz. 1155, ze zm.) w związku z art.77⁵§2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 roku – Kodeks pracy (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 1666, ze zm.) w związku z §16 ust.1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 roku w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. 167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art.2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 roku powołanej w punkcie 1 w związku z art.77⁵§2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 roku powołanej w punkcie 1 w związku z §9 ust.1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U.236.1991, ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał wskazał, iż koszty podróży służbowej pracowników ustawodawca uregulował dwutorowo: w stosunku do pracowników państwowej lub samorządowej sfery budżetowej tryb ustalania warunków oraz wysokość należności przekazano do szczegółowej regulacji ministrowi właściwemu do spraw pracy w drodze rozporządzenia (art.77⁵§2 k.p.), zaś do pracowników spoza tego kręgu ustawodawca pozostawił tę kwestię stronom stosunku pracy, a więc pracodawcom i pracownikom (art.77⁵§3 k.p.) obligując ich do określenia warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowej w układach zbiorowych pracy, regulaminie wynagradzania bądź wprost w umowie o pracę. Mechanizm przewidziany w art.77⁵§5 k.p. miał pełnić funkcję gwarancyjną, na wypadek gdyby układ zbiorowy pracy regulamin wynagradzania czy umowa o pracę pozostawiły te kwestie poza przedmiotem ustaleń. Trybunał wskazał, iż przepis art.21a ustawy o czasie pracy kierowców (zgodnie z treścią którego kierowcy w podróży służbowej, przysługują należności na pokrycie wydatków związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalone na zasadach określonych w przepisach art.77⁵§3-5 k.p.) ma charakter przepisu odsyłającego. Zawarte odesłanie ma charakter zewnętrzny (odsyła do innego aktu normatywnego, niż ten w którym zawarty jest przepis) i dynamiczny (odsyła do każdorazowej wersji przepisów odniesienia). Tak ukształtowania konstrukcja normatywna jest niezgodna z art.2 Konstytucji RP.

Sąd Rejonowy uwzględniając w części roszczenie powoda wskazał, iż w okresie od 12 lutego 2011 roku do 31 stycznia 2012 roku w zakresie ryczałtów za nocleg obowiązywały powoda postanowienia umowy o pracę. Na mocy porozumienia zmieniającego umowę o pracę z dnia 2 stycznia 2011 roku strony wyłączyły prawo powoda do otrzymywania ryczałtów za nocleg w sytuacji, gdy istniała możliwość odbycia go w przystosowanej do tego kabinie samochodu. W pozwanej spółce regułą było takie odbywanie podróży służbowych. Sąd uznając powyższą regulację, jako mniej korzystną niż obowiązujące przepisy prawa, doszedł do wniosku, że w tym zakresie należało w stosunku do powoda stosować przepisy rozporządzenia z dnia 2002 roku regulującego należności z tytułu podróży służbowych. Tym samym powód nie mógł być pozbawiony prawa do otrzymania ryczałtu za noclegi.

W świetle wyżej cytowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego stanowisko Sądu pierwszej instancji nie jest trafne.

Zastosowanie do powoda jako kierowcy (którego praca polega na stałym przemieszczaniu się) regulacji dotyczących incydentalnych podróży służbowych pracowników sektora administracji jest nieuprawnione, z uwagi na różną specyfikę pracy.

W treści umowy o pracę (po jej zmianie od 2 stycznia 2011 roku) strony wyraźnie wyłączyły prawo powoda do otrzymywania ryczałtów za nocleg w sytuacji, gdy istniała możliwość odbycia go w przystosowanej do tego kabinie samochodu. Pracodawca zapewnił powodowi nocleg w kabinie samochodu i powód z tego noclegu korzystał. Zapewnienie kierowcy odpowiedniego miejsca do spania w samochodzie zwalniało pozwanego pracodawcę z obowiązku ponoszenia kosztów noclegu i było usprawiedliwione.

W niniejszej sprawie należy wskazać także treść rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 roku w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98 jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.Urz. UE L 102), którego celem miała być poprawa warunków socjalnych kierowców oraz zwiększenie bezpieczeństwa wykonywanych przewozów drogowych, tak aby eliminować przyczyny zmęczenia, niewyspania i przepracowania, a w konsekwencji wypadków. Rozporządzenie to pełni zasadniczą rolę w zapewnieniu stosowania przez kierowców w UE jednolitych reguł określających maksymalny dzienny, tygodniowy i przypadający w okresie dwóch kolejnych tygodni czas prowadzenia pojazdu.

Zgodnie z treścią art.8 ust.8 ww. rozporządzenia 561/2006 jeżeli kierowca dokona takiego wyboru,ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju. Rozporządzenie to przewiduje wprost możliwość odbioru dziennych okresów odpoczynku i tygodniowych okresów odpoczynku w pojeździe. Pozwany pracodawca zapewniając powodowi odpowiednie miejsce do spania w kabinie pojazdu został zwolniony z ponoszenia kosztów noclegu.

W dacie orzekania przez Sąd I instancji stanowisko Trybunału Konstytucyjnego nie było znane. Trybunał Konstytucyjny zakwestionował zgodność z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę rozstrzygnięcia. Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę w granicach apelacji jest związany stwierdzeniem przez Trybunał Konstytucyjny niekonstytucyjności danych regulacji, stosowni do treści art.190 ust.1 Konstytucji RP. Od chwili ogłoszenia wyroku o niezgodności z Konstytucją następuje obalenie domniemania konstytucyjności zakwestionowanych regulacji prawnych. Przepisy co do których zostało obalone domniemanie konstytucyjności nie mogą być dalej stosowane, chyba, że w orzeczeniu określono inny termin utraty mocy obowiązującej na podstawie art.190 ust.3 Konstytucji.

Reasumując brak jest zatem podstaw do stosowania wobec powoda w zakresie prawa do ryczałtu za noclegi innych regulacji niż obowiązująca strony umowa o pracę w brzmieniu po dokonanej 2 stycznia 2011 roku zmianie.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art.386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

O kosztach procesu za pierwszą i drugą instancję Sąd orzekł na podstawie art.102 k.p.c. zwalniając powoda od obowiązku ich ponoszenia. Sąd uznał, iż z uwagi na charakter sprawy, obciążenie powoda odpowiedzialnością za wynik procesu byłoby sprzeczne z zasadą słuszności.

Oddalenie powództwa, skutkuje zmianą wyroku także w zakresie zobowiązania pozwanego do uiszczenia opłaty od pozwu.

O zwrocie spełnionego świadczenia w wysokości 2.818 zł objętego rygiorem natychmiastowej wykonalności Sąd orzekł na wniosek pozwanego na podstawie art.338§1 k.p.c.

SSO Iwona Matyjas SSO Karol Kotyński (del.) SSR Paweł Wojas